

การวิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรม
โบราณสถาน : กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย
An Analytical Study of History Teacher Competencies for the Transmission of
Cultural and Artistic Values of Architectural Heritage: A Case Study of Lintels
in Angkorian Stone Sanctuaries in Thailand

ทวีศักดิ์ หงษ์เจริญ^{1*}, ดวงกมล บางขวด² และ ชาริณี ตรีวรัญญ³

Thawisak Hongcharoen^{1*}, Doungkamol Bangchuad², and Charinee Triwaranyu³

สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา,
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Development Education Program, Department of Educational Policy, Management and Leadership,
Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: thwisak22@hotmail.com^{1*}

Received March 26, 2026; Revised April 30, 2026; Accepted May 8, 2026

Abstract

The purposes of this research were to study the learning goals of history students that affect the transmission of lintel values, and to analyze the competencies of history teachers in transmitting the values of ancient architectural art: a case study of lintel reliefs from Angkor-period stone sanctuaries in Thailand. The key informants comprised 210 students and 75 teachers, selected through quota sampling. The research instrument was a questionnaire validated by the Index of Item-Objective Congruence (IOC). Data were analyzed using the arithmetic mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}). The results of the research were as follows: 1) The learning goals of students in history that affect the transmission of lintel values had an overall mean at a high level ($\bar{x} = 4.106$, S.D. = 0.676). When considering each aspect, it was found that the attribute aspect had the highest mean at a high level ($\bar{x} = 4.259$, S.D. = 0.748), and the lowest was the skill aspect, which still had a mean at a high level ($\bar{x} = 3.971$, S.D. = 0.764). 2) The analysis of history teacher competencies for transmitting the values of ancient architectural art: a case study of lintel reliefs of Angkor-period stone sanctuaries in Thailand showed that the overall Modified Priority Needs Index ($PNI_{\text{Modified}} = 0.612$). When considering each aspect, it was found that the development of professional networks had the highest priority needs index

($PNI_{(Modified)} = 0.698$), followed by instructional design in history ($PNI_{(Modified)} = 0.684$), followed by knowledge of curriculum and historical content ($PNI_{(Modified)} = 0.655$), and the lowest priority needs index was historical consciousness ($PNI_{(Modified)} = 0.516$).

Keyword: history teacher competencies; cultural value transmission; ancient architectural heritage; lintels; Angkorian stone sanctuaries

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสืบทอดคุณค่าทับหลัง และวิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคลพระนครในประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่นักเรียน จำนวน 210 คน ครู จำนวน 75 คน โดยใช้การสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามผ่านตรวจสอบคุณภาพ IOC และมีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{(Modified)}$) ผลการวิจัย 1) เป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสืบทอดคุณค่าทับหลัง มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.106$, S.D. = 0.676) เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่าด้านคุณลักษณะมีค่าเฉลี่ยระดับมาก สูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 4.259$, S.D. = 0.748) และต่ำที่สุดคือ ด้านทักษะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.971$, S.D. = 0.764) 2) วิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน : กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคลพระนครในประเทศไทย ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในภาพรวม ($PNI_{(Modified)} = 0.612$) เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนา ($PNI_{(Modified)} = 0.698$) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมาอันดับสองคือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ ($PNI_{(Modified)} = 0.684$) รองลงมาอันดับสามคือ ด้านความรู้หลักสูตร และเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ ($PNI_{(Modified)} = 0.655$) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุดคือ ด้านจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ ($PNI_{(Modified)} = 0.516$)

คำสำคัญ: สมรรถนะครูประวัติศาสตร์; การสืบทอดคุณค่า; ศิลปกรรมโบราณสถาน; ทับหลัง; ปราสาทหินยุคลพระนคร

บทนำ

ทับหลัง (Lintel) ในปราสาทหินยุคลพระนคร เป็นองค์ประกอบทางศิลปกรรมที่สะท้อนถึงพัฒนาการทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และปรัชญาของสังคมขอมโบราณ โดยเฉพาะอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนานิกายมหายาน ลวดลายและภาพสลักบนทับหลังมิได้มีเพียงคุณค่าทางศิลปะเท่านั้น หากยังแฝงด้วยเนื้อหาทางศาสนาและความเชื่อซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ของผู้คนในยุคหนึ่ง การตีความเนื้อหาที่ปรากฏบนทับหลังจำเป็นต้องอาศัยศาสตร์ประติมานวิทยา ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาสัญลักษณ์และความหมายที่ซ่อนอยู่ในศิลปกรรมอย่างมีระบบ เครื่องมือนี้ช่วยให้เข้าใจความเชื่อ แนวคิด และอุดมการณ์ของชุมชนในบริบทประวัติศาสตร์ (Tingsanchali, 2023) รวมทั้งทับหลังในปราสาทหินยุคลพระนครยังมีบทบาทสำคัญในระดับโลก เนื่องจากได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล (Outstanding Universal Value) จากองค์การ

ยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งระบุว่าแหล่งมรดกที่มีคุณค่านี้สมควรได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เป็นมรดกของมนุษยชาติ (Labadi, 2013) ทับหลังในปราสาทหินยุคพระนคร นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เนื่องจากสะท้อนพัฒนาการด้านความเชื่อ ศิลปะ และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต อีกทั้งยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจต่ออารยธรรมโบราณ อย่างไรก็ตาม ทับหลังเหล่านี้กำลังเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ทั้งการเสื่อมสภาพจากธรรมชาติ โดยเฉพาะการผุกร่อนของหินทรายจากสภาพอากาศ ความชื้น และกระบวนการผุพังทางกายภาพและชีวภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รายละเอียดทางศิลปกรรมลดทอนลง (Sandu, 2022; Demissie, 2019) รวมถึงปัญหาการโจรกรรมและการค้าผิดกฎหมายของโบราณวัตถุที่ส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของแหล่งมรดกและบริบททางประวัติศาสตร์ (Vella et al., 2015) ตลอดจนการขาดความรู้และความตระหนักในระดับชุมชน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน (Mekonnen et al., 2022) ดังนั้น การอนุรักษ์และบูรณะทับหลังจึงจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยีที่เหมาะสม และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งนักวิชาการ หน่วยงานรัฐ และชุมชน เพื่อให้สามารถรักษาคุณค่าและความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมนี้ไว้ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว (Masini & Soldovieri, 2017)

วิชาประวัติศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลและการวิเคราะห์ โดยช่วยให้นักเรียนเข้าใจรากฐานของสังคมและความเปลี่ยนแปลงตามบริบทของเวลา พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการตีความหลักฐานในอดีต (Wineburg, 2001) อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงเน้นการท่องจำและขาดการเชื่อมโยงกับเป้าหมายของวิชา ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถพัฒนาความคิดเชิงประวัติศาสตร์และจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ได้อย่างแท้จริง (van Boxtel & van Drie, 2018) ครูประวัติศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังคุณค่า โดยไม่จำกัดเฉพาะครูในกลุ่มสาระสังคมศึกษา แต่รวมถึงครูสาขาอื่นที่สามารถบูรณาการเนื้อหาประวัติศาสตร์เข้ากับศาสตร์ของตน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบสหวิทยาการและเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน นอกจากนี้การพัฒนาสมรรถนะครูและการสร้างความเข้าใจในคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM, 2021) ควบคู่กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (Lertcharnrit & Niyomsap, 2020)

การพัฒนาสมรรถนะของครูประวัติศาสตร์ มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากครูทำหน้าที่เป็นตัวกลางหลักในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นใหม่ โดยความรู้ทางประวัติศาสตร์ไม่เพียงช่วยสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการกระตุ้นความสนใจและทำให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ครูจึงจำเป็นต้องสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gómez-Carrasco et al., 2020) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์ในระดับชุมชน นอกจากนี้การสนับสนุนด้านการศึกษาและการฝึกอบรมที่เหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างทักษะ ความรู้ และบทบาทของครูในฐานะผู้นำทางความคิดด้านการปลูกฝังจิตสำนึกด้านมรดกทางวัฒนธรรมแก่นักเรียนและสังคม (ICCROM, 2021) ขณะเดียวกัน ความสามารถในการบูรณาการเนื้อหาทางประวัติศาสตร์เข้ากับบริบทแวดล้อมของนักเรียนยังช่วยให้การถ่ายทอดความรู้ของครูมีความหมายและสอดคล้องกับชีวิตจริงมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น (Arias-Ferrer & Egea-Vivancos, 2017) อันนำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

การศึกษาครั้งนี้มีจุดเด่นที่แตกต่างจากงานศึกษาทางศิลปกรรมและประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา โดยมุ่งเน้นการออกแบบและวิเคราะห์สมรรถนะของครูประวัติศาสตร์ในฐานะผู้ถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถานผ่านกรณีศึกษาที่หลังปราสาทหินยุคลพระนครในประเทศไทย เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 ให้สามารถบูรณาการความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ กรอบสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการคิดเชิงประวัติศาสตร์ การใช้หลักฐาน และการสร้างความเข้าใจเชิงบริบทของนักเรียน (Lévesque & Clark, 2018) อีกทั้งยังเน้นการบูรณาการแบบสหวิทยาการ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญของครูในศตวรรษที่ 21 (Achille & Fiorillo, 2022) ผลลัพธ์ของการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาครูให้มีความสามารถ ทั้งด้านเนื้อหา วิธีสอน และการเชื่อมโยงมรดกทางวัฒนธรรมกับบริบทของนักเรียน จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความคิดเชิงวิเคราะห์ และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่เคารพความหลากหลาย อันนำไปสู่การสืบทอดคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน (Bertram & Wagner, 2017)

การพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์ในศาสตร์ “พัฒนศึกษา” (Development Education) ซึ่งเป็นแนวคิดเชิงสหวิทยาการที่มุ่งสร้างความเข้าใจต่อปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคม และส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีความหมาย โดยเน้นการสร้างความรู้ความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม และความสัมพันธ์ของสังคมในระดับต่าง ๆ (Bourn, 2014; McCloskey, 2016) ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว การพัฒนาครูมิได้จำกัดเพียงการเพิ่มพูนทักษะวิชาชีพ แต่เป็นกระบวนการเชิงองค์รวมที่ส่งเสริมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้ครูสามารถวิเคราะห์และถ่ายทอดประเด็นทางประวัติศาสตร์ในมิติเชิงโครงสร้าง เชิงสัญลักษณ์ และเชิงอัตลักษณ์ได้อย่างลุ่มลึก ทั้งนี้ ศึกษาด้านศิลปกรรมโบราณสถานและประติมานวิทยาจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในเชิงการตีความสัญลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม แต่ยังคงพบข้อจำกัดสำคัญในการนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 โดยเฉพาะการพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์ ให้สามารถถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถานได้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบททางสังคมร่วมสมัย นอกจากนี้ ยังขาดงานวิจัยที่วิเคราะห์คุณค่าที่หลัง ปราสาทหินยุคลพระนครผ่านมุมมองประติมานวิทยาอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์ ในลักษณะเฉพาะด้านดังกล่าว รวมทั้งการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างความรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และบริบทชุมชนอย่างบูรณาการ งานวิจัยจึงมีความจำเป็นในการมุ่งวิเคราะห์คุณค่าที่หลังผ่านมุมมองประติมานวิทยา ควบคู่กับการพัฒนาสมรรถนะครูในการถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถานสู่แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบูรณาการความรู้ทางประวัติศาสตร์กับบริบททางวัฒนธรรม และชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด และการเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และจิตสำนึกพลเมืองในสังคมพหุวัฒนธรรม (Ciferri & Soldi, 2021; Nandan & London, 2013) อันนำไปสู่การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อการศึกษาเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสืบทอดคุณค่าทับหลัง
2. เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคลพระนครในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับวิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์ เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคลพระนครในประเทศไทย โดยดำเนินการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิด (1) การวิเคราะห์คุณค่าทับหลังในปราสาทหินยุคลพระนคร (2) เป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และ (3) สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่า

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (2) ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์และครูบูรณาการเนื้อหาทางประวัติศาสตร์เข้ากับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดี ทั้งในชั้นเรียนและกิจกรรมนอกห้องเรียน โดยโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีแหล่งโบราณสถานสำคัญ ได้แก่ โรงเรียนพิมายวิทยา, โรงเรียนท่าวสุรนารี (ระดมอนุสรณ์), โรงเรียนทัพพระยาพิทยา, โรงเรียนอรุณประเทศ, โรงเรียนบ้านโคกสูง, โรงเรียน อพ.คลองน้ำใส, โรงเรียนพนมรุ้ง, โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาการ, โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม, โรงเรียนบ้านบุวิทยาสรค์, โรงเรียนนางรอง, โรงเรียนนางรองพิทยาคม, โรงเรียนตลิ่งพิทยาสรรพ์ และ โรงเรียนถนนหักพิทยาคม

ขอบเขตพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่ปราสาทหินยุคลพระนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้แก่ 1) ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา 2) ปราสาทหินสตักกอกกรม จังหวัดสระแก้ว และ 3) ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและศาสนา ระหว่างกันและอาณาจักรขอม ทั้งสามปราสาทนี้สร้างขึ้นในยุคพระนคร (Angkorian period)

ขอบเขตด้านระยะเวลา ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2568 ถึง วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2569

ทบทวนวรรณกรรม

ประติมานวิทยา

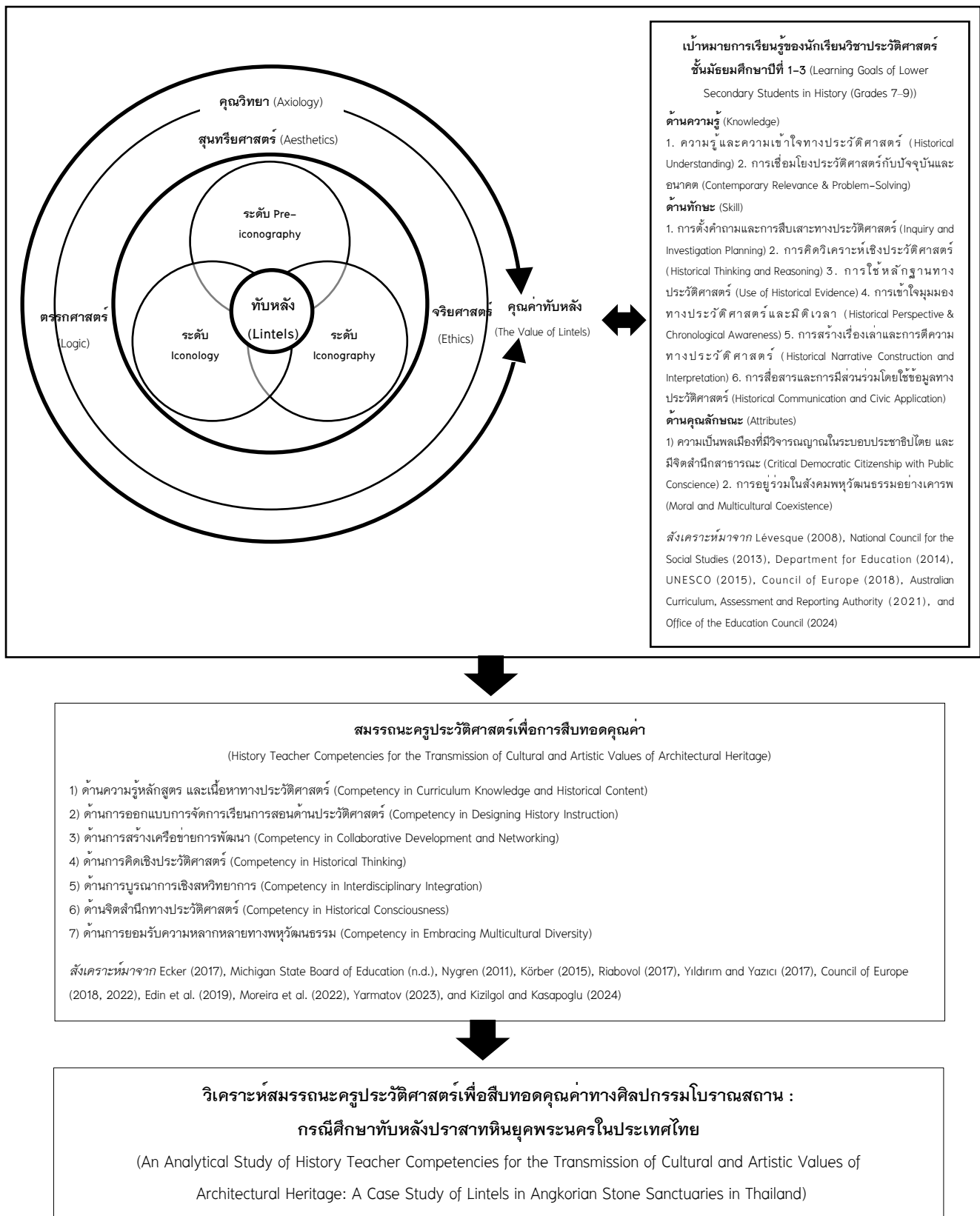
การวิเคราะห์เชิงประติมานวิทยาของทับหลังในปราสาทหินยุคลพระนคร ได้แก่ ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมรุ้ง และปราสาทหินสตักกอกกรม ซึ่งเป็นโบราณสถานสำคัญที่สะท้อนถึงความงามและคุณค่าทางศิลปกรรมของอารยธรรมขอมโบราณ การศึกษาทับหลังในบริบทนี้มุ่งเน้นใช้แนวคิดทฤษฎีมหภาค (Grand Theory) คือ ทฤษฎีคุณวิทยา มุ่งศึกษาคุณค่าในจริยศาสตร์ (Ethics) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) และตรรกศาสตร์ (Logic) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในระดับกว้าง โดยเฉพาะในด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมทับหลัง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) คือ ประติมานวิทยา เป็นการแปลความและวิเคราะห์คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ผ่านสามระดับ (Panofsky, 1955) ได้แก่ 1) ระดับ Pre-Iconography ซึ่งเป็นการรับรู้เชิงรูปธรรมจากองค์ประกอบทางศิลปะ เช่น

รูปแบบ ลวดลาย และท่าทาง 2) ระดับ Iconography ซึ่งเน้นการตีความสัญลักษณ์ในบริบททางศาสนา ตำนาน และวรรณกรรม และ 3) ระดับ Iconology ซึ่งมุ่งทำความเข้าใจความหมายเชิงลึกทางปรัชญา ศีลธรรม และอุดมการณ์ทางสังคมในยุคนั้น ทั้งนี้เพื่อถอดรหัสคุณค่าที่แฝงอยู่ในทับหลัง

เป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสืบทอดคุณค่าทับหลัง จากสังเคราะห์เอกสารตามแนวโน้มนักหลักสูตรในอนาคต พบเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ด้านความรู้ (Knowledge) ประกอบด้วย ความรู้และความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ และการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับปัจจุบันและอนาคต ด้านทักษะ (Skill) ประกอบด้วย การตั้งคำถามและการสืบเสาะทางประวัติศาสตร์ การคิดวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ การเข้าใจมุมมองทางประวัติศาสตร์และมิติเวลา การสร้างเรื่องเล่าและการตีความทางประวัติศาสตร์ และสื่อสารและการมีส่วนร่วมโดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และด้านคุณลักษณะ (Attributes) ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองที่มีวิจรรณญาณในระบบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกสาธารณะ รวมทั้งการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างเคารพ

สมรรถนะครูประวัติศาสตร์ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดกรอบแนวคิดสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อการสืบทอดคุณค่าดังกล่าว ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ โดยครูต้องมีความสามารถ (1) ด้านความรู้หลักสูตร และเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ (2) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ (3) ด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนา (4) ด้านการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (5) ด้านการบูรณาการเชิงสหวิทยาการ (6) ด้านจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ (7) ด้านการยอมรับความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม สมรรถนะเหล่านี้มีความสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานวิชาชีพครูของไทยตามข้อบังคับคุรุสภา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน (Royal Thai Government Gazette, 2019) ขณะเดียวกันยังสามารถเชื่อมโยงกับกรอบสมรรถนะครูในระดับนานาชาติ ได้แก่ กรอบสมรรถนะครูอาเซียน (CTCF) (Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission, 2018), มาตรฐานครูของออสเตรเลีย (Australian Institute for Teaching and School Leadership (AITSL), 2011), กรอบสมรรถนะของสหภาพยุโรป (European Commission, 2013), แนวคิด Pedagogical Content Knowledge ของ Shulman (1986) และแนวคิดการคิดทางประวัติศาสตร์ของ Wineburg (2001) ตลอดจนแนวทางการศึกษาขององค์การ UNESCO (2015), and OECD (2019) การเชื่อมโยงเชิงบูรณาการดังกล่าวสะท้อนว่า ครูประวัติศาสตร์ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Learning Facilitator) ผู้บ่มเพาะคุณค่าและจิตสำนึกทางสังคม วัฒนธรรม และจริยธรรม ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้และสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมได้อย่างมีความหมายและยั่งยืน (Ecker, 2017; Nygren, 2011; Körber, 2015; Council of Europe, 2018, 2022; Moreira et al., 2022; Kizilgol & Kasapoglu, 2024)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Figure 1 Research Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 210 คน
- 2) ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ และครูบูรณาการเนื้อหาทางประวัติศาสตร์เข้ากับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 75 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้การสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดี ทั้งในชั้นเรียน และกิจกรรมนอกห้องเรียน โดยโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีแหล่งโบราณสถานสำคัญ ได้แก่ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินสัจจกอกกรม จังหวัดสระแก้ว และปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสอบถามจากหัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่ง และพิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่ใช้ในการกำหนดโควตา ได้แก่

ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ (1) เป็นครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ หรือครูผู้ที่บูรณาการเนื้อหาทางประวัติศาสตร์เข้ากับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (2) มีประสบการณ์สอนอย่างน้อย 3 ปี (3) มีพื้นฐานความเข้าใจด้านการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (1) เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (2) เป็นนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางโบราณคดีและศิลปกรรม (3) มีความสนใจหรือมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมและโบราณสถาน (4) ได้รับความยินยอมในการเข้าร่วมวิจัยจากตนเองและผู้ปกครอง ผ่านการลงนามในแบบฟอร์มขอความยินยอมอย่างเป็นทางการ

เครื่องมือในการวิจัย

1) แบบสอบถามเป้าหมายการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อการสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน : กรณีศึกษาที่หลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย

2) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์ เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาที่หลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย

แบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว พร้อมทั้งนิยามเชิงปฏิบัติการ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องของข้อคำถามโดยให้ครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และถูกต้องตามนิยาม ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดค่าดัชนี คือ IOC (Item Objective Congruence) ดังนี้

+1	หมายถึง เห็นด้วยที่จะนำข้อคำถามนี้มาใช้
0	หมายถึง ไม่แน่ใจที่จะนำข้อคำถามนี้มาใช้
-1	หมายถึง ไม่เห็นด้วยที่จะนำข้อคำถามนี้มาใช้

จากนั้นนำผลการตรวจสอบแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณ โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	$\sum R$	หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	N	หมายถึง จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถาม ดังนี้

ถ้า $IOC > 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา

ถ้า $IOC \leq 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (Index of item – objective congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 โดยข้อคำถามส่วนใหญ่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและวัตถุประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งสามารถนำข้อคำถามมาใช้ได้ทั้งหมด

การรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และสระแก้ว โดยนำส่งผ่านศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และส่งคืนผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามเป้าหมายการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อการสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย ประกอบด้วย คำถามทั้งหมด 11 ข้อ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบตาราง ซึ่งเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ระดับ (Best, 1981) เป็นดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีสภาพที่พึงมีในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีสภาพที่พึงมีในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีสภาพที่พึงมีในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีสภาพที่พึงมีในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีสภาพที่พึงมีในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย ประกอบด้วย คำถามทั้งหมด 30 ข้อ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบตาราง ซึ่งเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ระดับ (Best, 1981) เป็นดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{Modified}$) ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ ซึ่งมีสูตรการคำนวณ $PNI_{Modified}$ ดังนี้

$$\text{ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI)} = \frac{\text{ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (I)} - \text{ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (D)}}{\text{ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (D)}}$$

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการพิจารณา คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดยยึดหลักของ Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines และ The international conference on harmonization Good clinical practice (ICH-GCP) โดยมีรูปแบบการพิจารณาทบทวนแบบเต็มขั้นตอน รับรองวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2569 และหมดอายุ 6 กุมภาพันธ์ 2570

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสืบทอดคุณค่าทับหลัง

เป้าหมายการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อการสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับนักเรียน จำนวน 210 คน โดยการสอบถามเกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ด้านความรู้ (Knowledge) ได้แก่ 1) ความรู้และความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ 2) การเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับปัจจุบันและอนาคต ด้านทักษะ (Skill) ได้แก่ 1) การตั้งคำถามและการสืบเสาะทางประวัติศาสตร์ 2) การคิดวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ 3) การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ 4) การเข้าใจมุมมองทางประวัติศาสตร์และมิติเวลา 5) การสร้างเรื่องเล่าและการตีความทางประวัติศาสตร์ 6) การสื่อสารและการมีส่วนร่วมโดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ด้านคุณลักษณะ (Attributes) ได้แก่ 1) ความเป็นพลเมืองที่มีวิจารณ์ญาณในระบอบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกสาธารณะ 2) การอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างเคารพ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เป้าหมายการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อการสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย ในภาพรวมของเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3

Table 1 Overall Historical Learning Goals for the Transmission of Cultural and Artistic Values of Architectural Heritage: A Case Study of Lintels in Angkorian Stone Sanctuaries in Thailand among Lower Secondary School Students (Grades 7–9)

เป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ (Learning Goals of Lower Secondary Students in History (Grades 7–9))	สภาพที่พึงมี (Desired Condition)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ (Level)
1. ด้านความรู้ (Knowledge)	4.087	0.707	มาก (High level)
1.1 เข้าใจว่าเรื่องในภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหินแสดงให้เห็นถึงเรื่องความเป็นผู้นำที่ดี มีความกล้าหาญ และใช้ชีวิตอย่างมีสติและมีเหตุผล (Understanding that the scenes depicted in the carvings on the lintels of stone sanctuaries reflect good leadership, courage, and living with mindfulness and reason.)	4.033	0.760	มาก (High level)
1.2 เข้าใจว่าเรื่องในภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหินแสดงให้เห็นถึงเรื่องความสามัคคี ความเมตตา และการยึดถือความถูกต้องเป็นสำคัญ (Understanding that the scenes depicted in the carvings on the lintels of stone sanctuaries reflect unity, compassion, and adherence to righteousness as a fundamental principle.)	4.066	0.883	มาก (High level)

เป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ (Learning Goals of Lower Secondary Students in History (Grades 7–9))	สภาพที่พึงมี (Desired Condition)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ (Level)
1.3 เข้าใจว่าเรื่องในภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหินแสดงให้เห็นถึงเรื่องชีวิตมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง และช่วยให้เรียนรู้เพื่อวางแผนอนาคตได้ (Understanding that the scenes depicted in the carvings on the lintels of stone sanctuaries reflect that human life is subject to change, and that these insights help in learning to plan for the future.)	4.161	0.897	มาก (High level)
2. ด้านทักษะ (Skill)	3.971	0.764	มาก (High level)
2.1 เมื่อเห็นภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน สามารถตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบเรื่องความกล้าหาญในการเป็นผู้นำที่ทำในสิ่งที่ถูกต้อง (When observing the carvings on the lintels of stone sanctuaries, I can formulate questions to seek answers about courage in leadership and doing what is right.)	3.871	0.981	มาก (High level)
2.2 เมื่อดูภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน สามารถคิดเชื่อมโยงกับเรื่องราวในภาพสะท้อนการใช้ชีวิตอย่างมีสติและมีเหตุผล (When observing the carvings on the lintels of stone sanctuaries, I can make connections between the scenes and ways of living with mindfulness and reason.)	3.923	0.989	มาก (High level)
2.3 เมื่อดูภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน สามารถใช้ภาพนี้เป็นหลักฐานเพื่อเรียนรู้เรื่องราวความสามัคคี (When observing the carvings on the lintels of stone sanctuaries, I can use these images as evidence to learn about unity.)	3.938	1.017	มาก (High level)
2.4 เมื่อดูภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน เข้าใจว่าคนในอดีตมีความคิดและการใช้ชีวิตที่แตกต่างจากคนในปัจจุบัน และสามารถมองสิ่งเหล่านั้นด้วยความเมตตาและความเข้าใจ (When observing the carvings on the lintels of stone sanctuaries, I understand that people in the past had different ways of thinking and living from those in the present, and I can view these differences with compassion and understanding.)	4.123	0.950	มาก (High level)
2.5 เมื่อดูภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน สามารถสร้างเรื่องราวและตีความได้ว่าการยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรม เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต (When observing the carvings on the lintels of stone sanctuaries, I can construct and interpret stories that emphasize the importance of adhering to righteousness and justice in life.)	3.366	0.999	ปานกลาง (Moderate Level)
2.6 เมื่อเรียนรู้เรื่องภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน ฉันสามารถเล่าเรื่องจากภาพ หรืออธิบายให้คนอื่นเข้าใจว่าชีวิตมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง (When learning about the carvings on the lintels of stone sanctuaries, I can narrate stories from the images or explain to others that human life is subject to change.)	4.004	0.980	มาก (High level)

เป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ (Learning Goals of Lower Secondary Students in History (Grades 7–9))	สภาพที่พึงมี (Desired Condition)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ (Level)
3. ด้านคุณลักษณะ (Attributes)	4.259	0.748	มาก (High level)
3.1 เมื่อเรียนรู้เรื่องภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน รู้สึกอยากเป็นคนที่ดี มีเหตุผล มีความเป็นผู้นำที่ดี กล้าพูดอย่างสุภาพ และร่วมมือกับผู้อื่นด้วยความสามัคคีเพื่อทำสิ่งดี ๆ ให้สังคม (When learning about the carvings on the lintels of stone sanctuaries, I feel motivated to be a person who thinks positively, acts with reason, demonstrates good leadership, speaks politely with courage, and collaborates with others in unity to contribute positively to society.)	4.238	0.858	มาก (High level)
3.2 เมื่อเรียนรู้เรื่องภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน รู้สึกเข้าใจและเคารพความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แตกต่าง พร้อมทั้งเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตตามหลักธรรม มีความเมตตา ยึดถือความถูกต้องและเข้าใจว่าชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (When learning about the carvings on the lintels of stone sanctuaries, I feel a sense of understanding and respect for diverse ideas, beliefs, and ways of life, while recognizing the value of living according to moral principles, showing compassion, adhering to righteousness, and understanding that life is subject to change.)	4.281	0.837	มาก (High level)
เฉลี่ยรวม (Overall Mean)	4.106	0.676	มาก (High level)

พบว่าเป้าหมายการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อการสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย พบว่าในภาพรวมของเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.106$, S.D. = 0.676)

เมื่อได้วิเคราะห์แต่ละด้านพบว่า ด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.259$, S.D. = 0.748) เมื่อได้วิเคราะห์ข้อพบว่า เมื่อเรียนรู้เรื่องภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน รู้สึกเข้าใจและเคารพความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แตกต่าง พร้อมทั้งเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตตามหลักธรรม มีความเมตตา ยึดถือความถูกต้อง และเข้าใจว่าชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.281$, S.D. 0.837) และอันดับสุดท้ายคือ เมื่อเรียนรู้เรื่องภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน รู้สึกอยากเป็นคนที่ดี มีเหตุผล มีความเป็นผู้นำที่ดี กล้าพูดอย่างสุภาพ และร่วมมือกับผู้อื่นด้วยความสามัคคีเพื่อทำสิ่งดี ๆ ให้สังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.238$, S.D. = 0.858)

รองลงมาอันดับสองคือ ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.087$, S.D. = 0.707) เมื่อได้วิเคราะห์รายข้อพบว่า การเข้าใจว่าเรื่องในภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหินแสดงให้เห็นถึงเรื่องชีวิตมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง และช่วยให้เรียนรู้เพื่อวางแผนอนาคตได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.161$, S.D. = 0.897) รองลงมาอันดับสองคือ การเข้าใจว่าเรื่องในภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหินแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี ความเมตตา และการยึดถือความถูกต้องเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.066$, S.D. = 0.883) และอันดับสุดท้ายคือ การเข้าใจว่าเรื่องในภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหินแสดงให้เห็นถึงเรื่องความเป็นผู้นำที่ดี มีความกล้าหาญ และใช้ชีวิตอย่างมีสติและมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.033$, S.D. = 0.760)

และอันดับสุดท้ายคือ ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.971$, S.D. = 0.764) เมื่อได้วิเคราะห์รายข้อพบว่า เมื่อดูภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน เข้าใจว่าคนในอดีตมีความคิดและการใช้ชีวิตที่แตกต่างจากคนในปัจจุบัน และสามารถมองสิ่งเหล่านั้นด้วยความเมตตาและความเข้าใจได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.123$, S.D. = 0.950) รองลงมาอันดับสองคือ เมื่อเรียนรู้เรื่องราวภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน นั้นสามารถเล่าเรื่องจากภาพ หรืออธิบายให้คนอื่นเข้าใจว่าชีวิตมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.004$, S.D. 0.980) รองลงมาอันดับสามคือ เมื่อดูภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน สามารถใช้ภาพนี้เป็นหลักฐานเพื่อเรียนรู้เรื่องราวความสามัคคี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.938$, S.D. 1.017) รองลงมาอันดับสี่คือ เมื่อดูภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน สามารถคิดเชื่อมโยงกับเรื่องราวในภาพสะท้อนการใช้ชีวิตอย่างมีสติและมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.923$, S.D. 0.989) รองลงมาอันดับห้าคือ เมื่อเห็นภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน สามารถตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบเรื่องความกล้าหาญในการเป็นผู้นำที่ทำในสิ่งที่ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.871$, S.D. 0.981) และอันดับสุดท้ายคือ เมื่อดูภาพสลักบนทับหลังของปราสาทหิน สามารถสร้างเรื่องราวและตีความได้ว่าการยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรม เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.366$, S.D. 0.999)

วิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลกับครูจำนวน 75 คน โดยการสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะครูประวัติศาสตร์ เพื่อสืบทอดคุณค่าและคุณค่าทับหลัง แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน : กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย

Table 2 Analysis of History Teachers' Competencies for the Transmission of Cultural Values in Ancient Architectural Art: A Case Study of Lintels in Angkorian Stone Sanctuaries in Thailand.

สมรรถนะครูประวัติศาสตร์ เพื่อสืบทอดคุณค่า (History Teacher Competencies for the Transmission of Cultural and Artistic Values of Architectural Heritage)	สภาพปัจจุบัน (Degree of Success)			สภาพที่พึงประสงค์ (Importance)			PNI (Modified)	ลำดับความต้องการจำเป็น (Priority Needs Rank)
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ (Level)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ (Level)		
1. ด้านความรู้หลักสูตร และเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ (Competency in Curriculum Knowledge and Historical Content)	2.880	1.278	ปานกลาง (Moderate Level)	4.766	0.534	มากที่สุด (Highest Level)	0.655	3
2. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ (Competency in Designing History Instruction)	2.804	1.217	ปานกลาง (Moderate Level)	4.722	0.480	มากที่สุด (Highest Level)	0.684	2
3. ด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนา (Competency in Collaborative Development and Networking)	2.757	1.165	ปานกลาง (Moderate Level)	4.682	0.560	มากที่สุด (Highest Level)	0.698	1
4. ด้านการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Competency in Historical Thinking)	2.904	1.192	ปานกลาง (Moderate Level)	4.706	0.524	มากที่สุด (Highest Level)	0.621	4
5. ด้านการบูรณาการเชิงสหวิทยาการ (Competency in Interdisciplinary Integration)	2.904	1.170	ปานกลาง (Moderate Level)	4.695	0.553	มากที่สุด (Highest Level)	0.617	5
6. ด้านจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ (Competency in Historical Consciousness)	3.166	1.239	ปานกลาง (Moderate Level)	4.800	0.486	มากที่สุด (Highest Level)	0.516	7
7. ด้านการยอมรับความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม (Competency in Embracing Multicultural Diversity)	3.146	1.267	ปานกลาง (Moderate Level)	4.833	0.445	มากที่สุด (Highest Level)	0.536	6
เฉลี่ยรวม (Overall Mean)	2.937	1.146	ปานกลาง (Moderate Level)	4.733	0.476	มากที่สุด (Highest Level)	0.612	

วิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย พบว่าสภาพปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย ในภาพรวมของสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.937$, S.D. = 1.146) เมื่อได้วิเคราะห์แต่ละด้านพบว่า ด้านจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.166$, S.D. = 1.239) รองลงมาอันดับสองคือ ด้านการยอมรับความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.146$, S.D. = 1.267) รองลงมาอันดับสามคือ ด้านการคิดเชิงประวัติศาสตร์ ($\bar{X} = 2.904$, S.D. = 1.192) และด้านการบูรณาการเชิงสหวิทยาการ ($\bar{X} = 2.904$, S.D. = 1.170) มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาอันดับสี่คือ ด้านความรู้หลักสูตร และเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.880$, S.D. = 1.278) รองลงมาอันดับห้าคือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.804$, S.D. = 1.217) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.757$, S.D. = 1.165)

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย พบว่าในภาพรวมของสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.733$, S.D. = 0.476) เมื่อได้วิเคราะห์แต่ละด้านพบว่า ด้านการยอมรับความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.833$, S.D. = 0.445) รองลงมาอันดับสองคือ ด้านจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.800$, S.D. = 0.486) รองลงมาอันดับสามคือ ด้านความรู้หลักสูตร และเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.766$, S.D. = 0.534) รองลงมาอันดับสี่คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.722$, S.D. = 0.480) รองลงมาอันดับห้าคือ ด้านการคิดเชิงประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.706$, S.D. = 0.524) รองลงมาอันดับหกคือ ด้านการบูรณาการเชิงสหวิทยาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.695$, S.D. = 0.553) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.682$, S.D. = 0.560)

การวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย ในภาพรวมของสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในภาพรวมของสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่า ($PNI_{(Modified)} = 0.612$) เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนา ($PNI_{(Modified)} = 0.698$) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมาอันดับสอง คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ ($PNI_{(Modified)} = 0.684$) รองลงมาอันดับสาม คือ ด้านความรู้หลักสูตร และเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ ($PNI_{(Modified)} = 0.655$) รองลงมาอันดับสี่ คือ ด้านการคิดเชิงประวัติศาสตร์ ($PNI_{(Modified)} = 0.621$) รองลงมาอันดับห้า คือ ด้านการบูรณาการเชิงสหวิทยาการ ($PNI_{(Modified)} = 0.617$) รองลงมาอันดับหก คือ ด้านการยอมรับความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม ($PNI_{(Modified)} = 0.536$) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุดคือ ด้านจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ ($PNI_{(Modified)} = 0.516$)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสืบทอดคุณค่าทับหลัง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสืบทอดคุณค่าทับหลังพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในมิติของคุณลักษณะ ความรู้ และทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษามรดกวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic learning) (Achille & Fiorillo, 2022) โดยเฉพาะด้านคุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่านักเรียนเกิดการซึมซับคุณค่าทางจริยธรรม เช่น ความเมตตา ความเข้าใจความแตกต่าง และการยึดมั่นในความถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ Pinto (2018) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ผ่านมรดกทางวัฒนธรรมช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์และคุณค่าทางสังคมของนักเรียนได้ ขณะเดียวกันด้านความรู้ที่อยู่ในระดับมากสะท้อนว่านักเรียนสามารถตีความเนื้อหาจากภาพสลักในเชิงแนวคิด เช่น การเปลี่ยนแปลงของชีวิต ความสามัคคี และภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับ Arias-Ferrer and Egea-Vivancos (2017) ที่ระบุว่า การใช้หลักฐานทางโบราณคดีช่วยพัฒนาการคิดเชิงประวัติศาสตร์และการให้ความหมายต่ออดีตได้อย่างมีเหตุผล อย่างไรก็ตาม ด้านทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย โดยเฉพาะทักษะการตีความและการสร้างความหมายจากหลักฐาน สะท้อนว่านักเรียนยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านการคิดขั้นสูงและการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับ van Bortel et al. (2015) ที่เน้นว่าการพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ต้องอาศัยกระบวนการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคลพระนครในประเทศไทย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับวิเคราะห์สมรรถนะครูประวัติศาสตร์ เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคลพระนครในประเทศไทย มาจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคลพระนครในประเทศไทย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าครูประวัติศาสตร์ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน ทั้งในเชิงความรู้ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ในบริบทจริง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากลักษณะของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในอดีตที่เน้นการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหา มากกว่าการพัฒนาทักษะการคิดและการตีความเชิงคุณค่า (Chapman, 2016) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แม้จะอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าครูมีพื้นฐานในการตระหนักรู้คุณค่าของอดีตและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Nhim (2019) ที่ระบุว่า การศึกษามรดกวัฒนธรรมช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางประวัติศาสตร์ แก่นักเรียนและผู้สอน อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยที่ยังไม่สูงมากนักสะท้อน ว่าการพัฒนาจิตสำนึกดังกล่าวยังไม่เข้มข้นเพียงพอในการนำไปสู่การถ่ายทอดคุณค่าเชิงลึก ในขณะที่ด้านการยอมรับความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยรองลงมา แสดงให้เห็นว่าครูมีความเข้าใจในความหลากหลายของบริบทวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอธิบายศิลปกรรมแบบขอมที่มีอิทธิพลข้ามวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Peleggi, 1994) อย่างไรก็ตาม ระดับที่ยังเป็นเพียงปานกลางสะท้อนว่า การบูรณาการมิติพหุวัฒนธรรมในการจัดการเรียนรู้ ยังไม่เต็มศักยภาพ ส่วนด้านการคิดเชิงประวัติศาสตร์และการบูรณาการเชิงสหวิทยาการ ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันในระดับปานกลางนั้น สะท้อนข้อจำกัดของครูในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ เช่น โบราณคดี ศิลปะ และสังคมวิทยา

ซึ่งสอดคล้องกับ Lertcharnrit and Niyomsap (2020) ที่พบว่า การศึกษาด้านมรดกวัฒนธรรมในประเทศไทย ยังขาด การบูรณาการระหว่างศาสตร์อย่างแท้จริง ส่งผลให้การเรียนรู้อย่างไม่สามารถสร้างความเข้าใจเชิงลึกแก่นักเรียน ได้ นอกจากนี้ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงปฏิบัติของครูในการนำองค์ความรู้ไปใช้จริง โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือกับชุมชน หรือหน่วยงานด้านมรดกวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (Place-based learning) ตามแนวคิด ของ Tunprawat (2009) ในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึง ความคาดหวังสูงต่อบทบาทของครูประวัติศาสตร์ ในฐานะ “ผู้สืบทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม” โดยเฉพาะด้าน การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และด้านจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อน แนวโน้มของการศึกษาร่วมสมัยที่เน้นความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรม (Ang et al., 2007; Thomas et al., 2008) ขณะเดียวกันด้านความรู้หลักสูตรและการออกแบบ การเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูควรได้รับการพัฒนาให้สามารถออกแบบ การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และสามารถถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Michon and Kalay (2012) ที่เสนอให้ใช้สื่อและนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ด้านมรดกวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาคำดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า มีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนา ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น สูงที่สุด สะท้อนว่าครูยังขาดโอกาสในการเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ภายนอก เช่น ชุมชน แหล่งโบราณคดี หรือหน่วยงานด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ด้านมรดกวัฒนธรรม (Chapman, 2016) รองลงมา คือด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและด้านความรู้หลักสูตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครู ยังต้องการการพัฒนาในด้านทักษะการจัดการเรียนรู้และความรู้เชิงลึก เพื่อให้สามารถถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปกรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ สอดคล้องกับ Corzo (1995) ที่ระบุว่า การอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม จะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้และความสามารถอย่างรอบด้าน

สรุปผล

1. เป้าหมายการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถานของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านคุณลักษณะที่สะท้อนการซึมซับคุณค่าทางจริยธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคม แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านทัพบหลังสามารถพัฒนานักเรียนได้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ คุณค่าอย่างเป็นองค์รวม

2. สมรรถนะครูประวัติศาสตร์ในการสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ ปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด และมีคำดัชนีความต้องการจำเป็นค่อนข้างสูง โดยเฉพาะ ด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนา และด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ สะท้อนถึง ช่องว่างที่ต้องเร่งพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำผลการวิจัยไปใช้

1. ส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการตีความและอภิปรายจากหลักฐานทางศิลปกรรม เช่น การเล่าเรื่องจากภาพสลักหรือการตั้งคำถามเชิงคุณค่า เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์และการสร้างความหมายของนักเรียน
2. พัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมอบรมครูที่เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และเสริมทักษะการออกแบบการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ เพื่อยกระดับสมรรถนะครูให้สามารถถ่ายทอดคุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม โดยเน้นการใช้สื่อดิจิทัลหรือการเรียนรู้ภาคสนาม (Field-based learning) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะการตีความและการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนในบริบทมรดกวัฒนธรรม
2. ศึกษาแบบการพัฒนาสมรรถนะครูเชิงทดลอง (experimental research) หรือรูปแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หรือการเรียนรู้ภาคสนาม เพื่อประเมินผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านศิลปกรรมโบราณสถาน โดยเฉพาะทับหลัง สามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านคุณลักษณะ ความรู้ และทักษะในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่ามรดกวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจเชิงคุณค่าและจริยธรรม อย่างไรก็ตามสมรรถนะครูยังอยู่ในระดับปานกลางและมีช่องว่างจากสภาพที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนาและด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนานักเรียน ดังนั้นการพัฒนาครูให้สามารถการสร้างเครือข่ายการพัฒนาและด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์เป็นกลไกหลักในการยกระดับผลลัพธ์นักเรียน และนำไปสู่การสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถานอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 สมรรถนะครูประวัติศาสตร์เพื่อสืบทอดคุณค่าทางศิลปกรรมโบราณสถาน: กรณีศึกษาทับหลังปราสาทหินยุคพระนครในประเทศไทย

Figure 2 History Teacher Competencies for the Transmission of Cultural and Artistic Values of Architectural Heritage: A Case Study of Lintels in Angkorian Stone Sanctuaries in Thailand

References

- Achille, C., & Fiorillo, F. (2022). Teaching and learning of cultural heritage: Engaging education, professional training, and experimental activities. *Heritage*, 5(3), 2565–2593.
<https://doi.org/10.3390/heritage5030134>
- Australian Institute for Teaching and School Leadership (AITSL). (2011). *Australian professional standards for teachers*. AITSL.
- Australian Curriculum, Assessment and Reporting Authority. (2021). *F–10 humanities and social sciences: History*. https://v8.australiancurriculum.edu.au/media/7143/hass_all_elements_f-10.pdf

- Ang, S., Van Dyne, L., Koh, C., Ng, K. Y., Templer, K. J., Tay, C., & Chandrasekar, N. A. (2007). Cultural intelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation and task performance. *Management and Organization Review*, 3(3), 335–371. <https://doi.org/10.1111/j.1740-8784.2007.00082.x>
- Arias-Ferrer, L., & Egea-Vivancos, A. (2017). Thinking like an archaeologist: Raising awareness of cultural heritage through the use of archaeology and artefacts in education. *Public Archaeology*, 16(2), 90–109. <https://doi.org/10.1080/14655187.2017.1479558>
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). Prentice-Hall.
- Bertram, C., & Wagner, W. (2017). History teaching and democratic citizenship. *Educational Research for Social Change*, 6(1), 1–15. <https://doi.org/10.17159/2221-4070/2017/v6i1a1>
- Bourn, D. (2014). *The theory and practice of development education: A pedagogy for global social justice*. Routledge.
- Chapman, W. (2016). The conservation of monumental archaeological sites in Southeast Asia: Management, planning and educational needs. *NAJUA: Architecture, Design and Built Environment*, 23, 245. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NAJUA-Arch/article/view/45113>
- Ciferri, A., & Soldi, A. (2021). Interdisciplinary education and *authentic development*. *International Review of Education*, 67, 533–549. <https://doi.org/10.1007/s11159-020-09879-2>
- Corzo, M. A. (1995). *The future of Asia's past: Preservation of the architectural heritage of Asia*. Getty Conservation Institute.
- Council of Europe. (2018). *Reference framework of competences for democratic culture*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/prems-008518-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573/16807bc66c>
- Council of Europe. (2022). *Competences for democratic culture: Living together as equals in culturally diverse democratic societies*. Council of Europe.
- Demissie, T. E. (2019). Threats to cultural monument in Ethiopia: Based on evidences of causes and problems of some forgotten rock-cut churches. *Journal of Heritage Management*, 4(1), 85–102. <https://doi.org/10.1177/2455929619866301>
- Department for Education. (2014). *History programmes of study: Key stage 3 national curriculum in England*. <https://education-uk.org/documents/pdfs/2014-nc-framework-ks3-4.pdf>
- Ecker, A. (2017). Historical consciousness. In M. Carretero, S. Berger, & M. Grever (Eds.), *Palgrave handbook of research in historical culture and education* (pp. 75–91). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-52908-4_4

- Edin, A., Awang, M. M., & Ahmad, A. R. (2019). History teacher's competencies and its contribution to practice of empathy and the thinking skills of high school students. *Global Conferences Series: Social Sciences, Education and Humanities*, 2, 534–540. <https://doi.org/10.32698/GCS.01109>
- European Commission. (2013). *Supporting teacher competence development for better learning outcomes*. European Commission.
- Gómez-Carrasco, C. J., Miralles-Martinez, P., Fontal, O., & Ibañez-Etxeberria, A. (2020). Cultural heritage and methodological approaches—an analysis through initial training of history teachers (Spain-England). *Sustainability*, 12(3), 933. <https://doi.org/10.3390/su12030933>
- International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM). (2021). *Heritage education and capacity building for sustainable development*. ICCROM.
- Kizilgol, T. Z., & Kasapoglu, K. (2024). Social studies teacher competencies in 2050: An e-Delphi study. *European Journal of Futures Research*, 12, Article 4. <https://doi.org/10.1186/s40309-024-00227-3>
- Körber, A. (2015). *Historical consciousness, historical competencies – and beyond? Some conceptual development within German history didactics*. Deutsches Institut für Internationale Pädagogische Forschung (DIPF). DOI:10.13140/RG.2.1.1524.9529
- Lertcharnrit, T., & Niyomsap, N. (2020). Heritage management, education, and community involvement in Thailand: A central Thai community case. *Journal of Community Archaeology & Heritage*, 7(4), 287–300. <https://doi.org/10.1080/20518196.2020.1767378>
- Lévesque, S. (2008). *Thinking historically: Educating students for the twenty-first century*. University of Toronto. https://historyhumanitiesacu2017.weebly.com/uploads/5/6/3/2/56328633/levesque_ch2_reading_.pdf
- Lévesque, S., & Clark, P. (2018). Historical thinking: Definitions and educational applications. In S. A. Metzger & L. M. Harris (Eds.), *The Wiley international handbook of history teaching and learning* (pp. 119–148). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781119100812.ch5>
- Labadi, S. (2013). *UNESCO, cultural heritage, and outstanding universal value: Value-based analyses of the World Heritage and Intangible Cultural Heritage Conventions*. Routledge. <https://books.google.com/books?id=25dJozlBBG8C>
- Masini, N., & Soldovieri, F. (2017). *Cultural heritage sites and sustainable management strategies*. Springer.
- McCloskey, S. (2016). Education for social change: The global learning programme in the North of Ireland. *Policy & Practice: A Development Education Review*, 23, 139–161. <https://www.developmenteducationreview.com/sites/default/files/Issue%2023.pdf>

- Mekonnen, H., Bires, Z., & Berhanu, K. (2022). Practices and challenges of cultural heritage conservation in historical and religious heritage sites: Evidence from North Shoa Zone, Amhara Region, Ethiopia. *Heritage Science*, 10(1), 1–17. <https://doi.org/10.1186/S40494-022-00802-6>
- Michigan State Board of Education. (n.d.). *Social studies teacher preparation standards (MG–HS)*. Michigan Department of Education. https://www.michigan.gov/mde/-/media/Project/Websites/mde/educator_services/prep/standards/social-studies-teacher-preparation-standards-MG-HS.pdf
- Michon, D., & Kalay, Y. (2012). Virtual Sambor Prei Kuk: An interactive learning tool. *Journal of Systemics, Cybernetics and Informatics*, 10(3), 29–37. https://www.academia.edu/85169293/Virtual_Sambor_Prei_Kuk_An_Interactive_Learning_Tool
- Moreira, A. I., Alves, L. A., & Duarte, P. (2022). Teaching (History) in the 21st century: New competencies with identical contents. *Estudos Ibero-Americanos*, 48(1), 1–16. <https://revistaseltronicas.pucrs.br/iberoamericana/article/view/42928/27717>
- Nandan, M., & London, M. (2013). Interdisciplinary professional education: Training college students for collaborative social change. *Education + Training*, 55(8/9), 815–835. <https://doi.org/10.1108/ET-06-2013-0078>
- Nhim, S. (2019). Cultural heritage education in Angkor: From academics in archaeology to the local community. *Sophia Journal of Asian, African, and Middle Eastern Studies*, (37), 031–047. https://www.researchgate.net/publication/358045411_Cultural_Heritage_Education_in_Angkor_From_Academics_in_Archaeology_to_the_Local_Community
- Nygren, T. (2011). UNESCO and council of Europe guidelines, and history education in Sweden, c.1960–2002¹. *Education Inquiry*, 2(1), 37–60. <https://doi.org/10.3402/edui.v2i1.21961>
- National Council for the Social Studies (NCSS). (2013). *The college, career, and civic life (C3) framework for social studies state standards: Guidance for enhancing the rigor of K–12 civics, economics, geography, and history*. NCSS. <https://www.socialstudies.org/sites/default/files/c3/C3-Framework-for-Social-Studies.pdf>
- OECD. (2019). *OECD future of education and skills 2030: OECD learning compass 2030*. OECD. <https://www.oecd.org/en/data/tools/oecd-learning-compass-2030.html>
- Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission. (2018). *Southeast Asia teachers competency framework – CTCF*. Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission, Thailand.
- Office of the Education Council. (2024). *Seminar proceedings: History teaching in international contexts and contemporary Thailand*. Office of the Education Council, Thailand.
- Panofsky, E. (1955). *Meaning in the visual arts*. The University of Chicago Press.

- Peleggi, M. (1994). *National heritage and nationalist narrative in contemporary Thailand: An essay on culture and politics*[Unpublished Master's Thesis, Australian National University].
https://www.academia.edu/32433751/National_Heritage_and_Nationalist_Narrative_In_Contemporary_Thailand_An_Essay_on_Culture_and_Politics
- Pinto, H., & Ibáñez-Etxeberria, A. (2018). Constructing historical thinking and inclusive identities: Analysis of heritage education activities. *History Education Research Journal*, 15(2), 261–274.
<https://doi.org/10.18546/HERJ.15.2.13>
- Royal Thai Government Gazette. (2019). *Teachers' council regulations on professional standards (No. 4, B.E. 2562)*. Office of the Royal Thai Government Gazette.
- Riabovol, L. (2017). The essence and structure of history and legal studies teacher's competency: Analysis of Ukrainian and foreign scholars' approaches. *Comparative Professional Pedagogy*, 7(3), 26–34. <https://doi.org/10.1515/rpp-2017-0032>
- Sandu, I. (2022). Modern aspects regarding the conservation of cultural heritage artifacts. *International Journal of Conservation Science (IJCS)*, 13(4), 1187–1208. https://ijcs.ro/public/IJCS-22-87_Sandu.pdf
- Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15, 4–14. <http://dx.doi.org/10.3102/0013189X015002004>
- Tingsanchali, C. (2023). *Devarupa: Hindu iconography from master sculptures in Indian art*. What the Book.
- Thomas, D. C., Elron, E., Stahl, G. K., Ekelund, B. Z., Ravlin, E. C., Cerdin, J.-L., Poelmans, S. A. Y., Brislin, R. W., Ayman, Z., & Van de Vijver, F. J. R. (2008). Cultural intelligence: Domain and assessment. *International Journal of Cross Cultural Management*, 8(2), 123–143.
<https://doi.org/10.1177/1470595808091787>
- Tunprawat, P. (2009). Managing living heritage sites in Mainland Southeast Asia. *Damrong Journal of The Faculty of Archaeology Silpakorn University*, 9(2), 1–29. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/damrong/article/view/21873>
- UNESCO. (2015). *Rethinking education: Towards a global common good?*. UNESCO.
- UNESCO. (2015). *Global citizenship education: Topics and learning objectives*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232993>
- van Bortel, C., & van Drie, J. (2018). Historical reasoning. In *The Wiley International Handbook of History Teaching and Learning* (eds S.A. Metzger and L.M. Harris). <https://doi.org/10.1002/9781119100812.ch6>
- van Bortel, C., Grever, M., & Klein, S. (2015). Heritage as a resource for enhancing and assessing historical thinking: reflections from the Netherlands. In *Book: New directions in assessing historical thinking* (pp. 40–50). Routledge.

- Vella, C., Bocancea, E., Urban, T. M., Knodell, A. R., Tuttle, C. A., & Alcock, S. E. (2015). Looting and vandalism around a World Heritage Site: Documenting modern damage to archaeological heritage in Petra's hinterland. *Journal of Field Archaeology*, 40(2), 221–235.
<https://doi.org/10.1179/0093469015Z.0000000000119>
- Wineburg, S. (2001). *Historical thinking and other unnatural acts: Charting the future of teaching the past (Critical perspectives on the past)*. Temple University.
- Yildirim, T., & Yazıcı, F. (2017). Preservice history and social studies teachers' perceptions of outdoor history teaching. *European Journal of Education Studies*, 3(9), 150–162.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.849005>
- Yarmatov, R. B. (2023). Development of the level of professional knowledge of future history teachers. *Science and Innovation International Scientific Journal*, 2(10), 161–164.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.10003321>